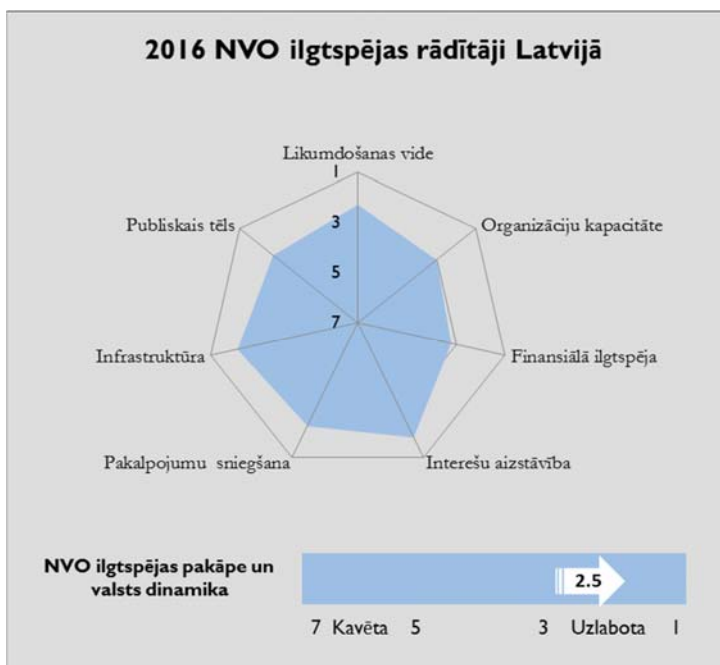

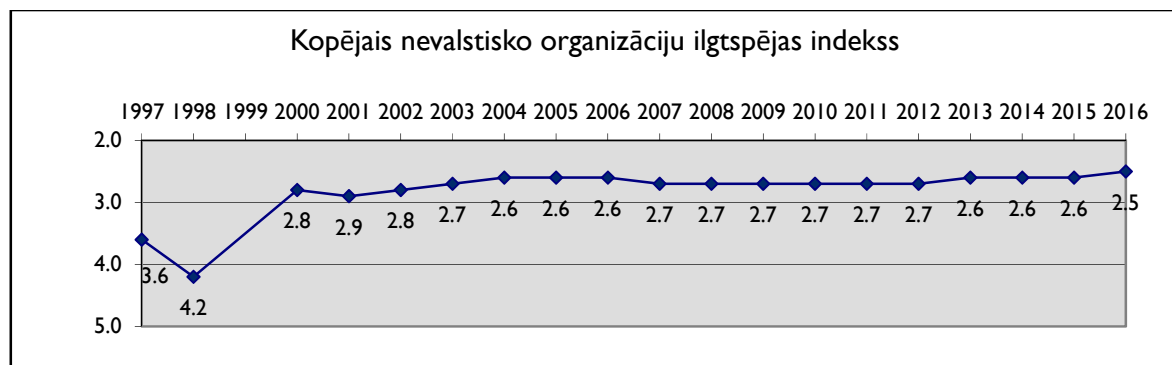

PILSONISKĀS SABIEDRĪBAS ILGTSPĒJĪGAS ATTĪSTĪBAS INDEKSS 2016 - LATVIJA

2017. gada maijs, 16.ziņojums

KOPĒJAIS NEVALSTISKO ORGANIZĀCIJU ILGTSPĒJAS INDEKSS: 2.5

2016.gadā Latvijā NVO regulāri iesaistījās pilsoniskajā dialogā, kampaņās un dažādu jautājumu risināšanā nacionālā un pašvaldību līmenī. Tāpat, pateicoties sociālo mediju mobilizācijas spēkam, pieaugusi iedzīvotāju veikto aktivitāšu intensitāte. Piemēram, cilvēki pulcējās pie parlamenta ēkas, lai protestētu pret valdības

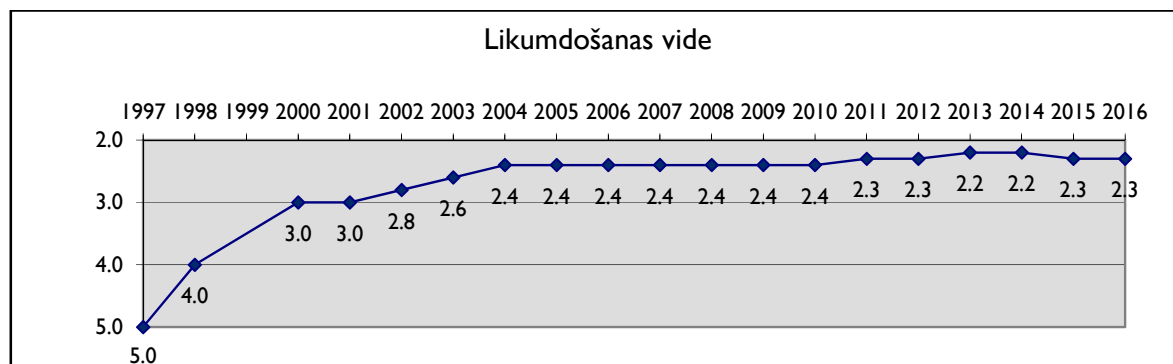
priekšlikumu, kas paredzēja ievērojami palielināt nodokļu slogu mikrouzņēmumiem, kas ir juridiskā forma, kura tika ieviesta dažus gadus atpakaļ, lai iedrošinātu iedzīvotājus uzsākt savu uzņēmējdarbību. Ja tiktu pieņemtas šīs likuma izmaiņas, daudzi cilvēki, kuri bija radījuši šādus uzņēmumus, būtu spiesti tos slēgt. Rezultātā decembra sākumā premjerministrs atsauc likumprojektu.

Lai gan 2016. gadā samazinājās migrācijas krīze, daudzas organizācijas turpināja sniegt palīdzību, tai skaitā 154 bēgļiem, kuri ieradās Latvijā. Pēdējā gada laikā privātpersonas, dažādas kopienas, kā arī baznīcas rīkoja finanšu līdzekļu vākšanas kampaņas, lai atbalstītu bēgļu ģimenes, bet organizācijas un dažādas neformālās kustības koncentrējās uz sabiedrības izglītošanu par bēgļu pārstāvēto kultūru. Papildus bija arī dažādas aktivitātes bēgļu pārliecināšanai palikt Latvijā, jo statistikas dati liecināja, ka daudzi bēgļi, kas ieradās Latvijā, ātri devās prom, jo viņu ģimenes atradās citviet Eiropā.

Kopumā NVO ilgspēja gada laikā ir nedaudz uzlabojusies un vairākās ilgspējas dimensijās ir vērojama pozitīva attīstība. Finanšiālā ilgspēja uzlabojās līdz ar Nacionālā NVO fonda darbības uzsākšanu, kura ietvaros tika īstenotas programmas NVO kapacitātes stiprināšanai un infrastruktūras atbalstam. Turklāt pieci reģionālie NVO atbalsta centri parakstīja līgumu ar Kultūras ministriju uz trīs gadiem, nevis uz vienu gadu, kā tas bija iepriekš. Savukārt sektora publiskā tēla novērtējums pierāda, ka ir palielinājusies plašsaziņu mediju interese par NVO aktivitātēm. Bet NVO aizvien biežāk izmanto sociālos medijus, lai organizētu kampaņas, pasākumus un informētu interesentus par to darbību.

2016. gada novembrī Latvijā kopumā bija reģistrētas 21,628 NVO, no kurām aptuveni 1,500 bija nodibinājumi. Kopš 2015.gada šis skaits ir pieaudzis par aptuveni 1,200 NVO, taču, neskatoties uz to, ir arī palielinājies likvidēto NVO skaits.

LIKUMDOŠANAS VIDE: 2.3

Biedrībām un nodibinājumiem, kuras darbojas Latvijā, ir salīdzinoši labvēlīga tiesiskā vide un šī gada laikā nav radīti būtiski juridiskie šķēršļi.

NVO darbību galvenokārt regulē divi likumi – Biedrību un nodibinājumu likums un Sabiedriskā labuma organizāciju likums. 2016. gadā tika izstrādāti grozījumi Biedrību un nodibinājumu likumā, ar mērķi novērst, ka tiek dibinātas NVO, lai radītu nestabilitāti valstī un konflikta situācijas. Šie grozījumi Valsts ieņēmumu dienestam piešķir tiesības pieprasīt detalizētākus finanšu pārskatus, ja organizācija ir veicinājusi nestabilitāti, konfliktus vai radikalizāciju sabiedrībā ar naudas līdzekļiem, kuri ir iegūti no anonīmiem avotiem. Turklāt Latvijas Drošības policija, ja tiks apstiprināts likumprojekts, varēs pieprasīt iesaldēt organizācijas banku kontus, ja ir pamatotas aizdomas, ka organizācija plāno uzsākt antikonstitucionālas darbības. Likumprojekta izstrādes laikā NVO aktīvi iesaistījās, lai nodrošinātu, ka šīs likuma izmaiņas nav pretrunā ar vārda, biedrošanās un pulcēšanās brīvībām.

2016. gadā stājās spēkā Brīvprātīgā darba likums. Likums regulē attiecības starp brīvprātīgā darba veicējiem un darba devēja organizācijām, tostarp NVO, kā arī valsts un pašvaldības institūcijām. Pēc likuma pieņemšanas, NVO radās daudz jautājumu par to, kā likuma normas tiks ieviestas praksē. Piemēram, nav skaidrs, kādi brīvprātīgo izdevumi saskaņā ar likuma pantiem ir atļauti, NVO atzina, ka arī citi likumā ietvertie termini varētu tikt dažādi interpretēti. Piemēram, likums paredz norādīt adresi, taču nav skaidrs, vai tas attiecas uz brīvprātīgā darba veicēja adresi, organizācijas adresi, vai adresi, kur notiks brīvprātīgais darbs. Tāpat NVO nekļuva skaidrs, kā norādīt brīvprātīgo darbu gada pārskatos. Šos jautājumus NVO apkopoja un nosūtīja

atbildīgajām valsts institūcijām, bet neviena iestāde neiesaistījās diskusijā par šiem jautājumiem. Tai pat laikā, saskaņā ar šo likumu, Nodarbinātības valsts aģentūra izveidoja portālu par brīvprātīgā darba organizēšanu. Paredzēts, ka portāla lietotāji varēs veidot profilus un meklēt piemērotu brīvprātīgo darbu, kā arī organizācijas varēs meklēt brīvprātīgos darba veicējus.

Saskaņā ar ES noteikumiem, katrai ES dalībvalstij ir jāizstrādā tiesiskais regulējums un atbalsta sistēma sociālajai uzņēmējdarbībai, tomēr Latvijā tas vēl nav izstrādāts. 2016.gada beigās Saeimas atbildīgā komisija pabeidza sagatavot likumprojektu par sociālo uzņēmējdarbību un iesniedza to izskatīšanai parlamentā. Tika plānots likumu pieņemt 2017.gada sākumā, bet dažādi jautājumi, tostarp sociālo uzņēmumu atbalsta nodokļu sistēma, vai uzņēmumu īpašnieki varēs saņemt dividendes, vēl bija neskaidri šī ziņojuma rakstīšanas laikā.

NVO reģistrācija ir samērā vienkārša un to var izdarīt, iesniedzot dokumentus klātienē Uzņēmumu reģistrā, pa pastu vai pa e-pastu. Lai izveidotu biedrību, kā minimums ir nepieciešamas divas personas, bet viena persona, lai nodibinātu fondu. Latvijā ir izveidots portāls, kurā apkopoti gandrīz visi valsts sniegtie e-pakalpojumi. Sākot ar 2016. gadu organizācijām ir jāuzrāda to darbības joma Latvijas Uzņēmumu reģistrā, kā arī jānorāda e-pasta adrese, lai Uzņēmumu reģistrs varētu ar tām sazināties elektroniski. Šo noteikumu ieviešana nav radījusi papildus grūtības NVO.

Lai gan kopumā tiesiskais ietvars organizāciju darbībai ir labvēlīgs, atsevišķos gadījumos organizācijas saskaras ar atsevišķu neinformētu un nezinošu ierēdņu darbību. Turklāt atsevišķas organizācijas ir ziņojušas par negatīvu attieksmi no politiķiem, ja tās nav nepiekritušas pieņemtajiem lēmumiem. Piemēram, tieslietu ministrs atteicās runāt ar "Resursu centra sievietēm - Marta" vadītāju pēc organizācijas aicinājuma ministram atkāpties, ja Latvija neratificēs Eiropas Padomes Konvenciju par to, kā novērst un apkarot vardarbību pret sievietēm un vardarbību ģimenē, kas pazīstama kā Stambulas konvencija.

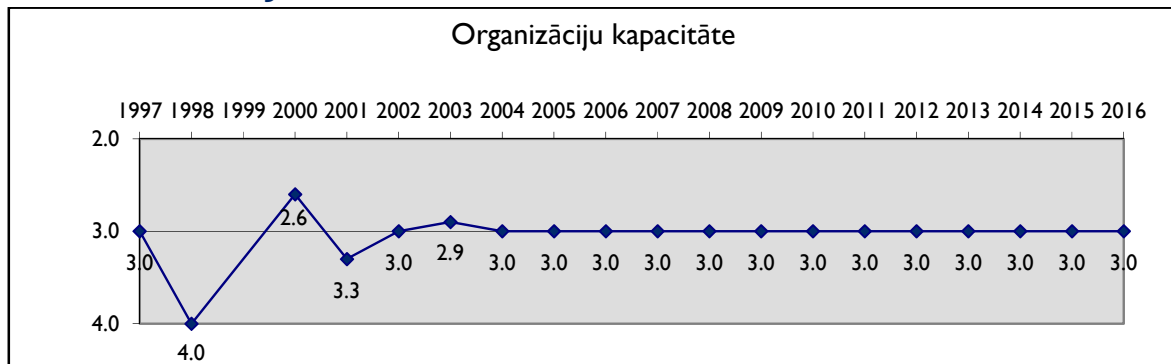
NVO var brīvi nodarboties ar saimniecisko darbību un pretendēt uz valdības un pašvaldību iepirkumiem, taču līdz šim atsevišķu valsts iestāžu interpretācijā ienākumi no šādām aktivitātēm nedrīkst pārsniegt 50 procentus no organizācijas kopējiem ienākumiem taksācijas periodā. Valsts ieņēmumu dienests publiski paudis nostāju, ka atsevišķas organizācijas likuma normas izmanto ļaunprātīgi, faktiski darbojoties kā slēptais uzņēmums, tādēļ 2016. gadā turpinājās diskusijas par iespēju vēl vairāk ierobežot NVO saimniecisko darbību.

Privātpersonas un korporatīvie ziedotāji var saņemt nodokļu atvieglojumus par ziedojumiem organizācijām, kurām ir sabiedriskā labuma statuss. Korporatīvie ziedotāji var iegūt uzņēmuma ienākuma nodokļa atvieglojumu 85 % apmērā no ziedotās summas sabiedriskā labuma organizācijām, nepārsniedzot 20 % no kopējiem nodokļu maksājumiem. Individuālajiem ziedotājiem ir tiesības uz nodokļu samazinājumu 23 % apmērā no ziedojumiem, kas veikti sabiedriskā labuma organizācijām, maksimāli līdz pat 20 % no ienākumiem, kas apliekami ar nodokli. Donori, kas nevēlas nodokļu atvieglojumus, var ziedot jebkurai organizācijai.

2016. gada otrajā pusē, tika veiktas izmaiņas likumā "Par valsts sociālo apdrošināšanu", kas skartu daudzas NVO, kas nodarbina darbiniekus uz nepilnu darba laiku. Grozījumi paredzēja, ka darba devējiem būs jāmaksā sociālais nodoklis par nepilnas slodzes darbiniekiem vismaz minimālās darba algas apmērā (2016.gadā tie bija 370 EUR mēnesī). Tādējādi darba devējiem būtu jāmaksā lieli nodokļi par darba ņēmējiem, pat, ja tie saņem algu, kas ir zemāka par minimumu. Tas radītu lielu slogu NVO, kam parasti ir ierobežots līdzekļu apjoms. Bija paredzēts, ka likums stāsies spēkā 2017.gadā 1. janvārī, taču NVO nosūtīja vēstuli ar 220 parakstiem valsts augstākajām amatpersonām, ieskaitot prezidentu, lūdzot pārskatīt likuma grozījumus un tos atcelt vai arī noteikt NVO kā izņēmumus šo likuma pantu kontekstā. Rezultātā 2016.gada beigās grozījumi tika atcelti. Tomēr visaptverošas izmaiņas nodokļu politikā ir plānots ieviest 2017.gadā un sagaidāms, ka arī būs būtiskas izmaiņas attiecībā uz NVO.

Latvijā nav īpaši apmācītu NVO juristu, tomēr organizācijām ir iespējas iegūt juridisko palīdzību reģionālajos NVO resursu centros, kā arī iegūt dokumentu paraugus, kas nepieciešami ikdienas darbam. Kā arī atsevišķi juridiskie biroji strādā ar jautājumiem, kas saistīti ar pilsonisko sabiedrību.

ORGANIZĀCIJU KAPACITĀTE: 3.0

Latvijas NVO organizatoriskā kapacitāte ir pietiekama. Tomēr NVO darbojas neskaidros apstākļos, piemēram, nodokļu politika mainās un tiek pieņemti jauni likumi, kuri ietekmē to darbu, tas prasa NVO attīstīt savu kapacitāti jauno noteikumu ietvaros.

No 2016.gada līdz 2018.gadam pieci reģionālie NVO atbalsta centri sniegs atbalstu vietējām NVO. Ar atklātu projektu konkursu starpniecību, atbalsta centri izdalīja nelielu finansējumu, lai stiprinātu NVO kapacitāti reģionos. Piemēram, 2016.gadā Tukuma NVO apvienība organizēja mācību kursus vietējām NVO, lai stiprinātu to kapacitāti, sabiedriskās attiecības, interešu aizstāvības jautājumos, kā arī organizēja pieredzes apmaiņas braucieni uz Lietuvu. Zīmīgi, ka šī organizācija arī tika iesaistīta pašvaldības projektu īstenošanā.

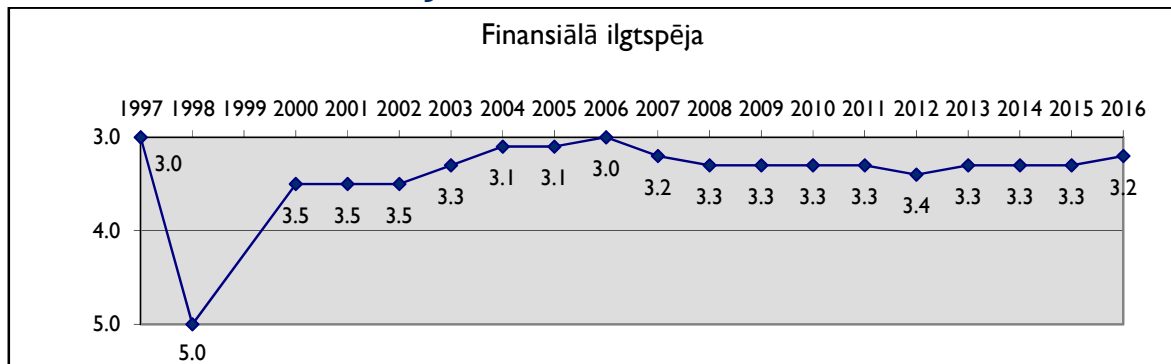
Lai gan NVO skaits turpina augt un NVO cenšas piesaistīt jaunus dalībniekus savā darbā, saskaņā ar 2015. gada ziņojumu par pilsonisko sabiedrību, ko gatavoja Latvijas Pilsoniskā alianse, cilvēku skaits, kuri formāli ir iesaistīti organizācijās, nepalielinās. Savukārt saskaņā ar 2016. gada pētījumu, tika noskaidrots, ka lielākā daļa cilvēku, kas darbojas NVO, ir sievietes ar augstāko izglītību. Saskaņā ar 2016.gada World Giving Index, 11% no Latvijas respondentiem atbildēja, ka viņi ir piedalījušies brīvprātīgajā darbā 2015.gadā, salīdzinot ar 2014.gada datiem, tas ir kāpums no 9%.

Lielākajai daļai NVO ir izveidotas stratēģijas, ar piecu vai pat vairāku gadu plānu, tai pat laikā daudzas NVO neplāno savus projektus. 2015.gadā Latvijas Pilsoniskā alianse un SIA Eurofortis IT izstrādāja programmatūru, lai atvieglotu pašnovērtējumu un organizatoriskās attīstības plāna izveidošanu NVO. NVO ir iespēja iegādāties licenci uz vienu gadu un veikt pašnovērtēšanu vairākās jomās, tostarp vadības, finanšu un organizatorisko mērķu sasniegšanas progresam, un, lai noteiktu, kā uzlabot savu sniegumu. Dažas Latvijas NVO izmantoja šo instrumentu 2016.gadā.

Parasti NVO ir funkcionālas padomes un vadības struktūras, bet to darbība ir atkarīga no iekšējās sadarbības. Kamēr ir iniciatīvas, kas darbojas bez jebkādas juridiskās vadības, ir organizācijas, kas ir kļuvušas profesionālas un cienījamas savā darbības jomā un spēj piesaistīt pietiekami daudz personāla, lai īstenotu savas aktivitātes. Piemēram, Latvijas Samariešu apvienība ir līderis sociālajā aprūpē un pirmās palīdzības sniegšanas apmācību jomā, savukārt Latvijas Sarkanais Krusts ir atbildīgs par sociālo atbalstu un konsultē Latvijā ieradušos bēgļus.

NVO nav nekādu šķēršļu izmantot mūsdienu tehnoloģijas, lai uzlabotu to sniegtos pakalpojumus. Atsevišķas organizācijas ir saņēmušas bezmaksas programmatūru no Microsoft. Piemēram, Liepājas Nerēdzīgo biedrība ir aprēķinājusi, ka Microsoft programmatūras atbalsts viņiem ļāva ietaupīt aptuveni 50,000 EUR.

FINANSIĀLĀ ILGTSPĒJA: 3.2

2016. gadā Latvijas NVO bija pieeja jaunizveidotā Nacionālā NVO fonda līdzekļiem, tādējādi palielinot finansiālo ilgtspēju sektorā. 2016.gada aprīlī Nacionālais NVO fonds izsludināja pirmo projektu uzsaukumu, kā ietvaros tika piešķirti aptuveni 400,000 eiro 65 projektiem. NVO kritizēja faktu, ka gan uzaicinājums iesniegt projektu pieteikumus, gan līgumu parakstīšanas process tika aizkavēts, atstājot finansējuma saņēmējiem tikai piecus mēnešus, tostarp vasaras sezonu, lai īstenotu projektus. Finansējuma saņēmēji arī sūdzējās par projektu sarežģītajām atskaites prasībām. Šīs kritikas rezultātā visa dokumentācija un procedūra nākamā gada konkursam tika pārskatīta un uzlabota. Projektu konkursa uzsaukums 2017.gada projektiem, tika izsludināts 2016.gada oktobrī, kas sniegs iespēju NVO veselu gadu īstenot šos projektus.

ES struktūrfondu 2014.- 2020. darbības programma atkal tika atlikta un 2016.gadā finanšu līdzekļi netika izdalīti. Tomēr gada garumā, Latvijas valdība strādāja pie tā, lai izveidotu šo fondu sadales sistēmu. Dažas NVO, tostarp Latvijas Pilsoniskā alianse, bija cieši iesaistītas šajā procesā, lai nodrošinātu, ka NVO tiek ietvertas vismaz kā partneri šajās programmās. Pēc tam, kad NVO uzzināja no darba devēju organizācijām, ka tām tiks piešķirti 1.5 miljoni eiro, lai uzlabotu darba ņēmēju statusu, Latvijas Pilsoniskā alianse arī pieprasīja finansējumu tādā pašā apjomā, lai atbalstītu pilsoniskās sabiedrības attīstību Latvijā. Lai gan šī kampaņa bija neveiksmīga, tā uzsvēra sektora vajadzības un nozīmību. Latvijas Pilsoniskā alianse arī uzmanīgi sekoja līdzi citām programmām, ierosinot grozījumus plānotajiem ieviešanas noteikumiem, lai nodrošinātu finanšu iespējas NVO. Piemēram, Latvijas Pilsoniskā alianse iebilda pret publisko iepirkumu procedūru, kas prasa lielas naudas plūsmu, kas nav pieejamas NVO un padara par neiespējamu konkurēt ar biznesa sektoru par pakalpojumu sniegšanu.

Pašvaldības joprojām turpina būt par nozīmīgu finanšu avotu NVO darbam un atbalsts vietējām NVO, jo īpaši organizācijām, kas darbojas sociālajā un kultūras jomā. 2016.gadā finansējuma līmenis bija aptuveni tāds pats kā 2015.gadā.

Saskaņā ar Latvijas Pilsoniskās alianses 2015.gada pētījumu, apmēram pusei no NVO puse no ienākumiem joprojām sastāda ienākumi no saimnieciskās darbības, piemēram, sniedzot apmācības vai konsultācijas; apmēram viena trešdaļa ienākumu ir no projektu konkursiem un citiem pasākumiem; aptuveni viena desmitā daļa ienākumu ir no ziedojumiem; tikai 2% ienākumu ir no biedru naudas. Kopš 2015.gada NVO finansēšanas avotu proporcija ir nedaudz mainījusies. 2016. gada pēdējā ceturksnī valsts institūcijas un politiķi uzsāka apspriest iespēju ierobežot NVO saimniecisko darbību. Šīs diskusijas bija saistītas arī ar valsts atbalsta sistēmu sociālajiem uzņēmumiem.

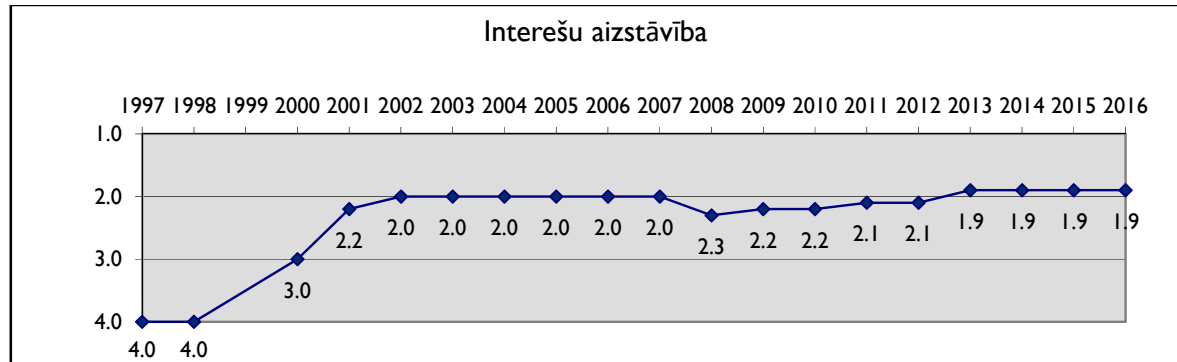
Lai arī precīzi dati nav pieejami, individuālā filantropija, šķiet, kļūst arvien populārāka. Cilvēki ziedo gan naudu, gan mantas, tai skaitā, pārtiku, drēbes un skolas lietas bērniem no trūcīgām ģimenēm. Īpaši aktīvi cilvēki ziedo līdzekļus, ziedojot bieži vien caur sociālajiem medijiem, lai segtu ārstēšanās izdevumus, ko nesedz valsts. 2016. gadā bija vismaz trīs lielas kampaņas, lai vāktu līdzekļus šādiem mērķiem. Saskaņā ar 2016.gada World Giving Index, 2015.gadā 28% respondenti Latvijā bija ziedojuši labdarības organizācijām, kas ir kritums, jo 2014.gadā tie bija 31%.

2016. gadā vairāki uzņēmumi ieguva atpazīstamību saistībā ar viņu dāsnajiem ziedojumiem gan valsts institūcijām, gan akadēmiskajam sektoram. Piemēram, 2015.gada beigās IT uzņēmums "Mikrotīkls" ziedoja 1 miljonu eiro Bērnu slimnīcas fondam un tādu pašu summu Latvijas Universitātei, kas ir ļoti ievērojama summa Latvijas kontekstā. Latvijā privātie fondi ir uzņēmumu un privātpersonu izveidoti, kuri piedāvā

finansējumu NVO aktivitātēm dažādās jomās, ieskaitot veselību, mākslu un sportu. Kontrastam- Latvijā principā nav finansējuma integrācijas vai interešu aizstāvības projektiem. Nacionālais NVO fonds arī galvenokārt atbalsta sociālos projektus. Rezultātā interešu aizstāvības organizācijas saskaras ar finansiāliem izaicinājumiem.

Vairums NVO, īpaši tās, kurām ir sabiedriskā labuma statuss, ir finanšu pārvaldības un pārredzamas pārskatu sistēmas.

INTEREŠU AIZSTĀVĪBA: 1.9

2016. gadu var raksturot ar protestiem. Daudzas organizācijas un iedzīvotāju iniciatīvas asi reaģēja uz dažādiem valdības ierosinājumiem un lēmumiem. Piemēram, feministu kustība stingri iebilda pret iecerētajām izmaiņām seksuālās un reproduktīvās veselības likumā, kas aizliedza ziedot olšūnas, norādot, ka valstij nav tiesības pieņemt lēmumus par sieviešu ķermeņiem. Pēc protestiem šis priekšlikums tika izņemts no likumprojekta.

Vēl viens strīdīgs gadījums, kas izraisīja spēcīgu atbalsta reakciju no pilsoniskās sabiedrības, bija tieslietu ministra apgalvojums, ka Latvija varētu neparakstīt Stambulas konvenciju. Vēlāk Latvijas valdība deleģēja Labklājības ministru parakstīja konvenciju valsts vārdā.

Turpina pieaugt iedzīvotāju iniciatīvu skaits portālā Manabalss.lv: 2015. gadā tika iesniegtas 31 iniciatīva, savukārt 2016.gadā šis skaitlis pieauga līdz 85. Cilvēku skaits, kuri atbalstīja šīs iniciatīvas arī krasi pieauga no 91,891 cilvēkiem 2015.gadā līdz 278,120 cilvēkiem 2016.gadā. Likums nosaka, ka Saeimai ir jāizskata iniciatīvas, kuras saņem vismaz 10,000 parakstus. Šis rīks ir pierādījis, ka var būt ļoti iedarbīgs, piemēram, atbildot uz kādu iniciatīvu, parlaments vienojās segt izdevumus C hepatīta pacientiem, kas bija iepriekš jāmaksā pašam pacientam.

NVO ir tiešas komunikācijas kanāls ar politikas veidotājiem. Interesešu aizstāvības un lobēšanas procedūras ir diezgan attīstītas. Katrai ministrijai ir kāda konsultatīva padome, un Saeimas komisijas aicina NVO pārstāvjus kā ekspertus piedalīties to sanāksmēs. Tomēr NVO pārstāvji ir norādījuši, ka aizvien pieaug to gadījumu skaits, kad NVO netiek iesaistītas lēmumu pieņemšanas procesā, kas noved pie protesta pēc tam, kad jau pieņemti lēmumi.

NVO un Ministru kabineta sadarbības memoranda īstenošanas padome turpina būt augstākā līmeņa platforma, kur tiek apspriesti NVO un sabiedrības līdzdalībai nozīmīgi jautājumi. 2016.gada jūnijā padome organizēja konferenci par līdzdalību, kur piedalījās arī premjerministrs. Pasākuma laikā tika prezentēti un apspriesti veiksmīgi sabiedrības līdzdalības piemēri. Šis notikums bija nozīmīgs solis uz priekšu, lai uzlabotu dialogu starp valsts pārvaldi un NVO. Paredzēts, ka 2017.gadā tika organizēta vēl viena konference.

2016.gadā NVO un valsts institūcijas turpināja diskutēt par valsts drošības jautājumiem. NVO tika pārstāvētas darba grupā, ko izveidoja Tieslietu ministrija, Drošības policija, Valsts ieņēmumu dienests, Finanšu ministrija un Uzņēmumu reģistrs, lai apspriestu izmaiņas Biedrību un nodibinājumu likumā. Šī darba grupa ir efektīvi strādājusi, lai nodrošinātu, ka grozījumi, kas tika pieņemti, nodrošinātu, ka netiek reģistrētas NVO, kuras veicinātu konfliktu vai nestabilitāti valstī, vienlaikus tiktu saglabātas vārda, biedrošanās un pulcēšanās brīvības.

2016. gadā turpinājās publiskais diskurss par bēgļu jautājumu. Viens no visvairāk apspriestajiem tematiem bija jautājums par valsts atbalstu bēgļiem. Daļa sabiedrības iebilda pret bēgļiem paredzēto pabalsta summu,

uzskatot, ka tā ir pārāk augsta, tai pat laikā citi aprēķināja, ka pabalstu lielums ir nepietiekams pat elementārai izdzīvošanai.

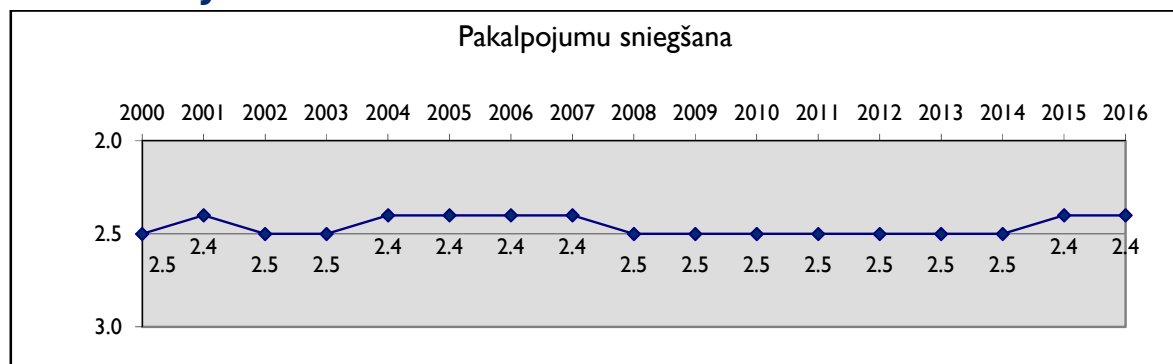
2016.gadā kāda organizācija iesniedza priekšlikumu, ka nodibinājumu un biedrību valdes locekļiem nepieciešams pārvaldīt latviešu valodu augstākā līmenī, lai nodrošinātu, ka visas NVO sazinās ar saviem klientiem valsts valodā. Daudzas organizācijas, tai skaitā organizācijas, kuru valdēs ir ārzemnieki un minoritāšu pārstāvji, aktīvi protestēja pret šo priekšlikumu. Gala rezultātā 2016.gadā priekšlikuma apstiprināšana tika atcelta.

Daudziem NVO brīvprātīgajiem un darbiniekiem ir pieredze juridiskajos jautājumos, kas palīdz sektoram iesaistīties interešu aizstāvībā. Piemēram, gadījumā, kad pašvaldība nebija apspriedusi plānus ar iedzīvotājiem izveidot kapsētu aizsargājamās Baltijas jūras krasta kāpās, vairāki juristi brīvprātīgi atbalstīja vides aktīvistus šajā jautājumā.

Pirmajā gadā Nacionālā NVO fonda līdzekļi netika piešķirti no valsts pamatbudžeta, bet gan no neparedzētiem izdevumiem. 2016.gadā Latvijas Pilsoniskā alianse, citas NVO ar būtisku Kultūras ministrijas atbalstu, lobbēja šo jautājumu, lai nodrošinātu, ka nākotnē finansējums NVO fondam tiek piešķirts no valsts pamatbudžeta, tādējādi nodrošinot tam lielāku stabilitāti.

NVO arī risināja jautājumu par finansējumu no EEZ un Norvēģijas finanšu instrumenta. 2016.gada laikā donorvalstis un Eiropas Komisija panāca vienošanos par 102 miljonus eiro finanšu piešķirumu Latvijai, taču Finanšu ministrija nekonsultējās ar NVO. Pēc tam, kad Latvijas Pilsoniskā alianse uzsāka diskusiju par šo tēmu, Finanšu ministrija noorganizēja sanākumi ar pilsoniskās sabiedrības līdzdalību. Tomēr NVO joprojām būtiski netika iesaistīti šajā procesā. Galu galā donorvalstis pašas noorganizēja atsevišķas konsultācijas, lai NVO būtu iespēja sniegt viedokli.

PAKALPOJUMU SNIEGŠANA: 2.4

NVO turpina sniegt plašu pakalpojumu klāstu saviem klientiem un plašākai sabiedrībai. Sociālie pakalpojumi ir ļoti nozīmīga daļa no nozares portfeļa. NVO nodrošina atsevišķus, ļoti specifiskus pakalpojumus dažādām mērķa grupām, kurām valsts vai pašvaldība tos pagaidām nenodrošina. NVO arī sniedz dažādus pakalpojumus kultūras jomā, piemēram, izrādes un koncerti.

2016.gadā valdība uzsāka jaunu programmu, lai atbalstītu NVO pakalpojumu nodrošināšanu bēgļiem. Jaunā atbalsta sistēma bija jāizveido no nulles, jo valsts iepriekš nebija uzņēmusi bēgļus un arī šobrīd bēgļu skaits Latvijā ir salīdzinoši neliels. Valsts institūcijas bija izstrādājušas konkursu, lai atrastu vispiemērotāko pakalpojumu sniedzēju, lai atbalstītu bēgļu kopienu. Pirmais konkurss beidzās bez rezultātiem, jo prasības bija pārāk stingras, tādēļ nepieteicās neviens pretendents. Konkurss bija jāizsludina no jauna, un rezultātā tika izvēlēts Latvijas Sarkanais Krusts, kurš valsts vārdā uzņēmās atbildību par sniedzamajiem pakalpojumiem bēgļiem – palīdzība mājokļa meklējumos, uzņemšana skolās un medicīniskā aprūpe. Citas NVO arī turpināja attīstīt pakalpojumus bēgļiem, pievēršot uzmanību mājokļa, veselības aprūpes, izglītības un latviešu valodas apguves jautājumiem.

NVO noskaidro sabiedrības vajadzības pēc dažādiem pakalpojumiem, veidojot vajadzību apkopojumus, apkopojot esošo klientu viedokļus, izstrādājot aptaujas, organizējot fokusa grupas un izmantojot citus instrumentus.

Arvien vairāk NVO izveido nelielus sociālos uzņēmumus, kuros rada dažādus produktus, piemēram, rokdarbus un citus ražojumus, ko izgatavojuši cilvēki ar dažādām invaliditātēm. Piemēram, Liepājā neredzīgi cilvēki ir izveidojuši dārzsaimniecību, un pārdod produktus citām organizācijām un privātpersonām, un ienākumus iegulda organizācijas attīstībā. Tā pati organizācija ir aprikojusi daļu no Liepājas pludmales ar īpašām iekārtām, lai nodrošinātu, ka neredzīgi cilvēki varētu droši peldēt.

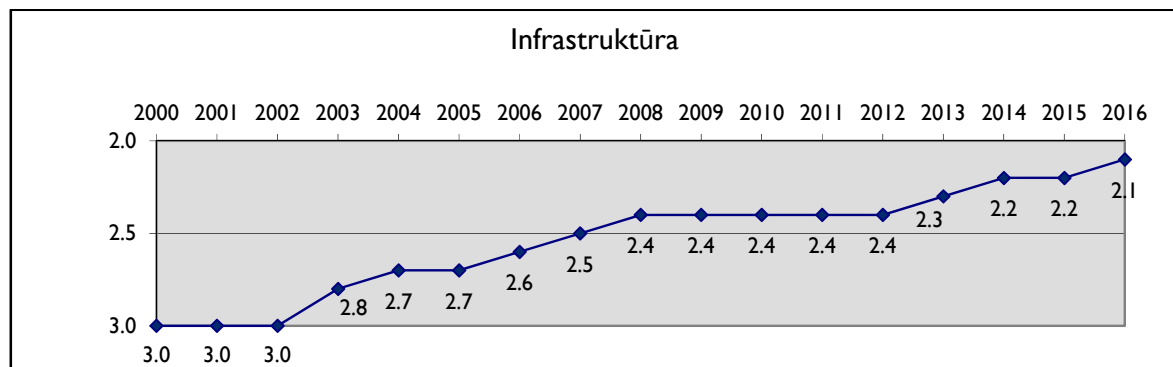
Atsevišķas organizācijas nodrošina apmācības un konsultācijas citām organizācijām, taču tā nav plaši izplatīta prakse. Piemēram, Valmieras novada fonds (pilsēta Vidzemes reģionā) sniedza apmācības Rīgas organizācijai par līdzekļu vākšanu un projektu rakstīšanu.

Vairumā gadījumu NVO pakalpojumi ir bezmaksas priekš biedriem un mērķgrupām. Daudzas vismazāk aizsargātās grupas nav spējīgas samaksāt par pakalpojumiem, tādēļ NVO piesaista finansējumu, lai segtu izmaksas par šo pakalpojumu sniegšanu. Lai segtu izmaksas par pakalpojumu sniegšanu, pakalpojumi parasti tiek finansēti, izmantojot projektu grantus un dažādas labdarības kampaņas un saimnieciskās darbības ienākumus.

Ieinteresētās personas turpināja strādāt, lai izveidotu labvēlīgāku vidi sociālās uzņēmējdarbības uzsākšanai. 2015.gada beigās piecas organizācijas izveidoja Latvijas Sociālās uzņēmējdarbības asociāciju, kuras mērķis ir lobēt, lai tiktu pieņemts Sociālās uzņēmējdarbības likums.

Pašvaldības regulāri izsludina projektu konkursus NVO, lai nodrošinātu sociālo pakalpojumu pieejamību, tomēr valsts līmenī tika novēroti vairāki gadījumi, kad NVO netika saskatītas kā partneri, īstenojot sociālo pakalpojumu programmas.

INFRASTRUKTŪRA: 2.1

2016. gadā pieci reģionālie NVO atbalsta centri parakstīja trīs gadu līgumus ar Kultūras ministriju. Tas samazināja administratīvo slogu šiem centriem, jo iepriekš konkrētajā projektu konkursā bija jāpiedalās katru gadu. Nākamos trīs gadus šie centri sniegs juridiskās konsultācijas NVO un iedzīvotājiem par organizāciju dibināšanu, un dažādām, ar NVO saistītām tēmām, tostarp grāmatvedību, interešu aizstāvību, organizatorisko attīstību, iedzīvotāju iesaisti, brīvprātīgajiem, vadību un padomi. Centri arī organizēs un atbalstīs vietējās aktivitātes reģionos, lai stiprinātu vietējo organizāciju kapacitāti. Šie centri arī turpinās īstenot reģionālo regrantēšanas programmu ar aptuveno kopsummu - 100 000 EUR gadā (20 000 EUR katrā reģionā), lai atbalstītu pilsoniskās sabiedrības, starpkultūru dialoga un mazākumtautību organizāciju iniciatīvas. Visi reģionālie NVO atbalsta centri katru gadu piedalīsies konferencē, kuru organizē kāds no centriem, ciešā sadarbībā ar Kultūras ministriju, un tajās tiks novērtēti gada sasniegtie rezultāti un tiks veidoti nākamā gada plāni.

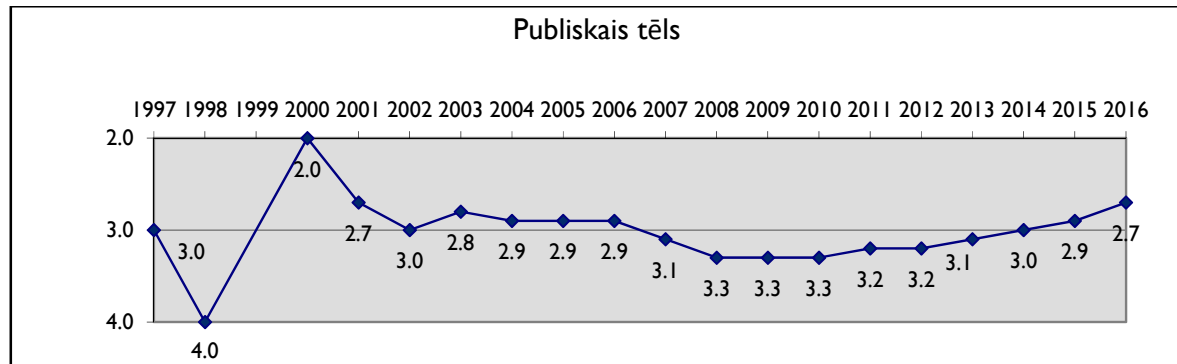
Jaunizveidotais Nacionālais NVO fonds sāka īstenot īpašu programmu, lai atbalstītu NVO kapacitātes stiprināšanu. Dažas no atbalstītajām organizācijām apmācīja savus darbiniekus un izveidoja organizācijas attīstības stratēģijas. Lielākā uzmanība tika vērsta mazākumtautību organizāciju apmācīšanu. Rīgas NVO nams, kuru finansē Rīgas pašvaldība, nodrošināja apmācības daudzām organizācijām dažādās NVO interešu jomās.

NVO turpināja veidot koalīcijas un tīklus. Latvijas Pilsoniskā alianse turpina būt galvenais tīkls, kas strādā, lai pārstāvētu nevalstiskā sektora intereses. Katru nedēļu Latvijas Pilsoniskā alianse publicē būtisku informāciju

par sektora aktualitātēm. 2016. gadā Latvijas Bērnu aizsardzības tīkls turpināja aktīvi apvienot organizācijas, kas strādā, lai aizsargātu bērnu tiesības. NVO arī apmainās ar informāciju ar biznesa sektoru par dažādām juridiskām izmaiņām, piemēram, izmaiņām nodokļu likumā, kas negatīvi ietekmētu abus sektorus.

Jau otro gadu pēc kārtas fonds "DOTS" sadarbībā ar Swedbank, kas ir viena no lielākajām komercbankām valstī, organizēja Cēsis sarunu festivālu LAMPA, lai radītu vietu dialogam par jautājumiem, kas skar sabiedrību. Festivālu apmeklēja aptuveni 9,000 cilvēki, kas ir gandrīz četras reizes vairāk nekā 2015.gadā. Pasākums tika organizēts sadarbībā ar apmēram 90 NVO un institūcijām, kā arī valsts institūcijām un uzņēmumiem. Festivālā tika iekļauti apmēram 150 dažādi pasākumi, tajā skaitā debātes, performances un citi interaktīvi notikumi.

PUBLISKAIS TĒLS: 2.7

2016.gadā sektora publiskais tēls uzlabojās. Mediji turpināja atspoguļot pilsoniskās sabiedrības aktivitātes pieaugošā apjomā. Televīzijas un radiostācijas, kā arī avīzes un žurnāli, paļāvās uz NVO kā informācijas avotu. Gandrīz visi valsts, reģionu un vietējo ziņu aģentūras informēja par NVO aktivitātēm un dažas valsts mēroga labdarības kampaņas tika reklamētas televīzijā. Tomēr ne vienmēr ir skaidrs, kā sabiedriskie mediji izvēlas notikumus, kurus publicēt.

Tāpat kā iepriekšējos gados, vietējās pašvaldības turpināja izdot preses izdevumus, kas ir plaši izplatīti vietējās kopienās. Publicētā informācija parasti ir labvēlīga vietējiem politiķiem, pašvaldības arī atspoguļoja vietējās NVO risinātos jautājumus, ja tās nekritizē pašvaldību.

Sabiedrības uztverē NVO pozitīvi risina veselības un sociālos izaicinājumus. Taču NVO, kas darbojas citos jautājumos, tostarp apkāro korupciju un veicina demokrātiskās vērtības, netiek tik pozitīvi vērtētas.

2016.gadā NVO arvien vairāk izmantoja sociālos plašsaziņas līdzekļus, lai organizētu kampaņas, pasākumus un informētu sekotājus par savu darbību. NVO sociālos mediju veiksmīgi izmantoja arī, lai savāktu līdzekļus cilvēku medicīniskai aprūpei.

Jau trešo gadu, Amerikas Tirdzniecības Palāta Latvijā sadarbībā ar ASV vēstniecību Latvijā un Latvijas Pilsonisko aliansi, rīkoja Balvas cilvēka izaugsmei apbalvošanas ceremoniju, kurā pasakās cilvēkiem, uzņēmumiem un NVO, kuru darbs ir devis pozitīvu ietekmi valstī.

2016. gadā Latvijas Valsts prezidents kļuva par šīs balvas patronu. Ceremonijā "Mikrotīkls" tika arī nominēts par savu 1 miljonu EUR ziedojumu Bērnu slimnīcas fondam.

Valdībai kopumā ir pozitīva attieksme pret NVO. Tomēr NVO uzskata, ka kvalitātes līmenis sabiedrības līdzdalībā ir samazinājies un bijuši vairāki piemēri, kad ar NVO nekonsultējas pilsoniskās sabiedrības jautājumos. Piemēram, valdība 2015.gadā veica izmaiņas likumā "Par valsts sociālo apdrošināšanu", bet NVO par to uzzināja tikai 2016.gadā.

Pozitīvs viedoklis par NVO ir arī uzņēmumiem un to asociācijām. Uzņēmumi un NVO ir kopīgi iestājušies par dažiem jautājumiem, piemēram, ES struktūrfondi, kas ir svarīgs jautājums abiem sektoriem.

NVO Latvijā vēl nav pašregulējošu noteikumu vai instrumentu, tomēr liela daļa organizāciju publicē savus gada pārskatus internetā un aktīvi informē sabiedrību par to darbu sociālajos medijos un organizāciju interneta

vietnēs. Organizācijām ar sabiedriskā labuma statusu ir obligāts pienākums publicēt darbības un finanšu pārskatus.

Pilsoniskās sabiedrības ilgtspējīgas attīstības indekss (The Civil Society Organization Sustainability Index - CSOSI) ir būtisks analīzes instruments, kas mēra izmaiņas Centrālajā, Austrumeiropas un Eirāzijas reģiona nevalstiskajā sektorā. Jau vairāk kā divdesmit gadus, indekss seko līdzi pilsoniskās sabiedrības attīstībai 29 valstīs. Indekss kopumā pārskata pilsoniskās sabiedrības vidi, koncentrējoties uz NVO juridisko vidi, organizatorisko kapacitāti, finansiālo dzīvotspēju, interešu aizstāvību, pakalpojumu sniegšanu, infrastruktūru un publisko tēlu. Katra dimensija tiek vērtēta septiņu punktu skalā, kurā iegūstot 1 punktu, tas uzrāda ļoti augstu līmeni un attīstības pakāpi, savukārt 7 punkti norāda uz zemu attīstību. Indeksu ir izstrādājusi ASV Starptautiskās attīstības aģentūra sadarbībā ar vietējām organizācijām no katra indeksā aplūkotās valsts.

Plašākai informācijai, lūgums sazinieties biedrību "Latvijas Pilsoniskā alianse" rakstot uz alianse@nvo.lv.

2016. gada Centrālās, Austrumeiropas un Eirāzijas ilgtspējas indeksu angļu valodā var atrast šajā saitē: <http://www.usaid.gov/europe-urasia-civil-society>